

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלק

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

לזכות

הו"ח ר' שאלתיאל זאב שיחי' רב-נוי

ליום הולדתו ד' תמוז

הרה"ת ר' דוד שיחי' טאלער

ליום הולדתו ש"ק פ' חוקת, ז' תמוז

הרה"ת ר' אלי' שיחי' ניומאן

ליום הולדתו ח' תמוז

הרה"ת ר' נחמן בער שיחי' קריימן

ליום הולדתו חג הגאולה-י"ג תמוז

הו"ח ר' דוד שיחי' מילנער

ליום הולדתו י"ד תמוז

הרה"ת ר' ירחמיאל שיחי' וואלאוויק

ליום הולדתו ח"י תמוז

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ד

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו
שגלוב

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל] – כי, "היסח הדעת" פירושו "למעלה מן הדעת"⁹, היינו, שלאחרי שענין זה חודר בדעתו (ע"י המחשבה וההתבוננות כו'), ה"ז נעשה אצלו באופן שב(היסח ו)למעלה מן הדעת.

ובנוגע לפועל – למרות ה"שטורעם" שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו, לאחרי ראיית הנפלאות המעידות שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", רואים שישנו קושי (עס קומט אָן שווער") להחדיר ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו "לחיות" בעניני משיח וגאולה. . והעצה לזה – ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, בכח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם) לשנות טבע האדם¹⁰, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי), הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש"הנה זה בא".

(משיחות ש"פ בלק, י"ז (טוב) תמוז תנש"א)

(9) תניא אגה"ק (קה, ב).

(10) ראה דרו"ל עה"פ לא-ל גומר עלי (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סק"ג (סקכ"ג)).

במדרש¹⁰ ניתן היה לכאורה לבאר, שהדגש הוא על מעלת הזריזות¹¹ מבחינת הזמן (ורק לאחר מכן נאמר "הוא בעצמו") – זריזות המתבטאת ב"ויקם בלעם בבוקר": כיון שאמר לו הקדוש-ברוך-הוא "קום לך אתם"¹², חשב בלעם, שבזכות קיימו את ציווי ה' "לך" בזריזות, הוא יצליח "לקלל את ישראל"¹³, ולמרות שמלכתחילה לא רצה זאת הקדוש-ברוך-הוא, הרי "שמא אפתנו ויתרצה"¹⁴ בזכות הזריזות. ועל כך "אמר לו הקדוש-ברוך-הוא", שבענין הזריזות "כבר קדמך אברהם אביהם".

אך בפירוש רש"י אין מדובר על הזריזות, ובמיוחד לא על זריזות בזמן, והדגש הוא רק על "חשב הוא בעצמו", וזאת מפני "שנאה מקלקלת את השורה" – ואם כך, אין מובן, מהי ה"זכות" שחשב בלעם לקבל על ידי פעולה הנובעת מ"שנאה"¹⁵?

ב. הליכת בלעם – בניגוד לרצון ה'

זאת ועוד: לאחר עיון במדרש שהוזכר לעיל רואים, שאף את דברי המדרש אי אפשר לבאר בדרך שלעיל, שבלעם חשב שמפני זריזותו יוכל לומר את ההיפך מן הברכות: במדרש¹⁶ מובאים דברים אלו בהמשך

א. "שנאה מקלקלת את השורה"

מן הפסוק¹, "ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב" מצטט רש"י את המילים, "ויחבוש את אתונו" ומפרש: "מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחשב הוא בעצמו, אמר הקדוש-ברוך-הוא: רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר²: וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

לכאורה, אין מובן: כפי שמציין רש"י, בלעם עשה זאת מפני "שנאה" לישראל, והשנאה "מקלקלת את השורה", ואילו ההמשך³, "אמר הקדוש-ברוך-הוא רשע כבר קדמך אברהם אביהם" מדבר אודות הרצון לקיים את ציווי ה'?

את הענין של "שנאה מקלקלת את השורה" אצל בלעם, אנו מוצאים מספר פעמים בדברי חז"ל⁴, אך ההמשך "אמר הקב"ה...", כפי שמובא בפירוש רש"י, מופיע רק במדרש על פסוקנו⁵, וכך נאמר שם⁶: "וישכם⁷, קדם ועמד בזריזות, הוא בעצמו⁸, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: רשע כבר קדמך אברהם אביהם לעקוד את יצחק בנו (שנאמר⁹) וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

(1) פרשתנו כב, כא.

(2) וידא כב, ג.

(3) בדפוס ראשון ובב' כת"י רש"י (שתח"י) ליתא ההמשך, "אמר הקב"ה כו". אבל בדפוס שני וכו"כ כת"י רש"י הובא גם ההמשך, ככפנים (אלא שבכמה מהם ליתא "שנאמר". וראה לקמן הערה 9).

(4) סנהדרין קה, ב; ב"ר פנ"ה, ה; וראה מכילתא בשלח (יד, 1) – הובאו לקמן כפנים (סעיף ג' וה').

(5) במדב"ר פ"כ, יב כסופו. תנחומא (ותנחומא באבער) פרשתנו ח (יא).

(6) במדב"ר שם.

(7) כ"ה במדב"ר שלפנינו. ובתנחומא (ועד"ו בתנחומא באבער) הלשון: מיד השכים בבוקר שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו (וכנסמן ברש"י לבמדב"ר שם).

(8) ובתנחומא (ותנחומא באבער) שם (במקום "קדם.. בעצמו"): וכי לא ה' לו עבד ולא שפחה אלא מרוב שנאה ששנא את ישראל קדמתו ועמד בזריזות הוא בעצמו.

(9) כ"ה בתנחומא. וראה גם סוף הערה 3 – ב' נוסחאות אלו בפרש"י.

(10) ועד"ו בתנחומא הנ"ל – אף שמפורש שם (כנ"ל) מרוב שנאה ששנא את ישראל.

(11) להעיר שבת"א ותיב"ע תרגמו ויחבוש (את אתונו) – חז"ו (ית אתני). וכן תרגמו (וירא שם), ויחבוש את חמורו של אברהם (אבל בפרש"י שם פי', וישכם" – נודדו למצוה. ועל תיבת "ויחבוש" פי' – "הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שאהבה מקלקלת השורה". וראה לקמן כפנים). משא"כ בפ' תצוה (כט, ט), וחבשת להם מגבעות תרגמו באופן אחר. וראה ספר השרשים לר"י בן ג'נאח ולהרד"ק ערך חבש. ואכ"מ.

(12) כב, כ.

(13) לשון חז"ל בב"ר שבהערה 4.

(14) לשון רש"י פרשתנו שם.

(15) במלאכת הקודש על פרש"י כאן מפרש בפרש"י כדלעיל במדרש אבל – אין זה משמע כלל בפרש"י, ככפנים.

(16) במדב"ר ועד"ו בתנחומא (וראה גם בתנחומא באבער).

שעומדים כבר על סף התחלת ימות המשיח, על סף התחלת הגאולה, ותיכף ומיד המשכתה ושלימותה.

... כיון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי. ועוד ועיקר – שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"ז, כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) יגלה ויבוא משמים"⁵ ברגע כמימרא!

וע"ד המדובר בתקופה האחרונה⁶ בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח – לא (רק) בתור "סגולה" למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם ו) בעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש"הנה זה (המלך המשיח) בא".

ויש להוסיף בביאור הצורך והמעלה דלימוד התורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ"ק השלישי ככניסה להתחלת ימות המשיח – ובהקדמה:

אף שאמרו חז"ל⁷ ש"משיח בא בהיסח הדעת", אין זה בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות באופן של "דעת" ("שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחזק"⁸) בעניני משיח וגאולה ונלכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, "הנה זה בא", כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה,

(5) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

(6) לעיל ע' 54. ועוד.

(7) סנהדרין צז, א.

(8) תניא ספ"ג.

העובדה שאברהם, "הלך לעקוד את יצחק"²⁰.

ג. הבדלים בין דברי רש"י לבין הגמרא והמדרש

תמיהה זו אף מתחזקת:

הענין של "שנאה מקלקלת את השורה" (וכן אהבה מקלקלת את השורה, כפי שהיה אצל אברהם), מופיע, כאמור לעיל, בכמה מקומות בדברי חז"ל –

(א) בגמרא²¹ על הפסוק, ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו, אומר רבי שמעון בן אלעזר: "אהבה מבטלת שורה של גדולה, מאברהם דכתיב: וישכם אברהם בבוקר, שנאה מבטלת שורה של גדולה, מבלעם, שנאמר: ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו",

אך: (1) הגמרא אינה מזכירה את "קדמך אברהם". (2) הניסוח בגמרא – "שנאה מבטלת שורה של גדולה" איננו כניסוח של רש"י ושל המדרש – "מקלקלת השורה"²².

(ב) במדרש נאמר²³: "אהבה מקלקלת את השורה .. דכתיב וישכם אברהם בבוקר וגו', ולא היה לו כמה עבדים, אלא אהבה מקלקלת את השורה, ושנאה מקלקלת את השורה, שנאמר ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו, ולא היה לו כמה עבדים, אלא שנאה מקלקלת את השורה".

ולאחר מכן נאמר במדרש: "אמר רבי שמעון בן יוחאי תבוא חבשה ותעמוד על חבשה, חבשה שחבש אברהם אבינו לילך ולעשות רצונו של מקום של מי שאמר והיה העולם"²⁴, וישלח אברהם את ידו וגו'²⁵, ותעמוד על חבשה שחבש בלעם לילך ולקלל את ישראל" – שמשמעותם

לנאמר לפני כן – "שבדרך שאדם רוצה לילך בו מוליכין אותו שמתחילה נאמר לו לא תלך, כיון שהענין פניו להלך הלך, שכן כתיב¹⁷, ויחר אף אלקים כי הולך הוא, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא, רשע, איני חפץ באיבודן של רשעים, הואיל ואת רוצה לילך ליאבד מן העולם קום לך, ואך את הדבר; ללמדך שבהתראה הלך¹⁸, מיד: וישכם...". כדלעיל. מכך מובן, שכוונתו לא היתה לזכותו מפני זריזות בקיום ציווי ה'. להיפך, מכך שהקדוש-ברוך-הוא הזהירו והתרה בו "הואיל ואת רוצה לילך ליאבד מן העולם קום לך" ידע בלעם בודאות, שהליכתו היא בניגוד לרצון ה'.

למרות זאת, ניתן היה להסביר את דברי המדרש, ולפחות באופן דחוק מאד, שזריזותו של בלעם היתה פעולה של הפקרת נפשו, בניגוד למסירות נפש שמצד הקדושה. שלמרות שהקדוש-ברוך-הוא אמר לו שהוא הולך "ליאבד מן העולם", הוא הלך בזריזות, וחשב "להמשיך" על ידי כך מכוונות הטומאה. ועל כך "אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: רשע כבר קדמך אברהם אביהם" במסירות נפשו "לעקוד את יצחק בנו", שוהי מסירות נפש בדרגה גבוהה יותר ממסירות נפש של עצמו.

אך לגבי פירוש רש"י, הרי:

(א) כאמור לעיל, אין הוא מדבר כלל על זריזות – הוא איננו מביא את הפסוק¹⁹ "ויקם בלעם בבוקר...".

(ב) רש"י איננו מביא את הענין, שהקדוש-ברוך-הוא אמר לבלעם שהוא הולך "ליאבד מן העולם", ולהיפך, רש"י אומר בפסוק הקודם "אם לקרוא לך – אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, קום לך אתם".

(ג) אין הוא מפרט שיש לכך קשר עם

(17) פרשתנו שם, כב.

(18) בבמדב"ר (ותנחומא באבער) ה' אפשר לפרש (בדוחק עכ"פ), "ללמדך שבהתראה הלך" שקאי על ההתראה ד, ואך את הדבר" שמתחיל ענין בפ"ע. אבל הלשון בתנחומא, וכתוב ואך את הדבר" כהמשך ללפניו – א"א לפרש כן.

(19) בדבור המתחיל.

(20) וכ"ה בדפוס שני ורוב כת"י רש"י (שתח"י). אבל בא' מכת"י רש"י (שתח"י): כבר קדמך אברהם אביהם לעקידת יצחק בנו שנאמר כו'.

(21) סנהדרין שם.

(22) וראה שינויי נוסחאות בדק"ס סנהדרין שם.

(23) ב"ר שם.

(24) כ"ה בב"ר לפנינו. והלשון צ"ע (וגם הוא כעין הכפלה). וביל"ש עה"פ (רמז צז) משמיט, "של מקום".

וראה חלופי נוסחאות בב"ר הוצאת תיאודור אלבק.

(25) וירא כב, י.

הוספה

בשורת הגאולה

5

ע"פ כל הסימנים שבדברי חז"ל אודות דרא דעקבתא דמשיחא, דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ו(במילא) דור הראשון של הגאולה. . ובכל זה ניתוסף עוד יותר ע"י שלימות העבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (כתוצאה מהגאולה די"ב"ג תמוז) במשך יובל שנים, אשר, אם בהתחלת תקופה זו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהכרזה "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והעיד שכבר סיימו כל עניני העבודה, וצריכים רק "לצחצח הכפתורים", ויתירה מזה, שכבר סיימו גם "צחצוח הכפתורים", וצריכים רק לעמוד הכן (עמדו הכן כולכם) לקבל פני משיח צדקנו, הרי בסיומה של תקופה זו, בודאי ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה, ובלשון חז"ל "כלו כל הקיצין" וגם ענין התשובה (כהמשך המאמר "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") הי' כבר בשלימות.

... וחידוש נוסף בדורנו זה גופא – בשנה זו:

נוסף לכך שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, הרי, שנה זו היא "תהא) שנת נפלאות אראנו" (כהר"ת דמנין השנה שנתפשט בתפוצות ישראל), השנה שבה יקויים היעוד "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"², וכבר ראו בפועל "נפלאות" המעידים שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", ועד ל"שנה שמלך המשיח בא. . והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתכם" (כדברי הילקוט שמעוני³), ועד להכרזה ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"⁴, שכבר בא, היינו,

- (1) סנהדרין צז, ב.
- (2) מיכה ז, טו.
- (3) ישע"י רמז תצט.
- (4) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

נסתרת³⁰ – על ידי "קלקול השורה" הוא התכוון לקטרג³¹ על ישראל ברומזו באמצעות זאת³² על התנהגותם של ישראל במדבר, אשר היתה באופן של "קלקול השורה", ועל ידי כך סבר להראות את ההיפך מהאבה ח"ו של ישראל לקדוש-ברוך-הוא, וממילא לעורר זאת מצד הקדוש-ברוך-הוא לישראל.

ועל כך "אמר הקדוש-ברוך-הוא: רשע כבר קדמך אברהם אביהם", שקטרוגו על ידי הזכרת התנהגותם של בני ישראל אינו מתקבל, כי "כבר קדמך אברהם אביהם", אשר "חבש הוא בעצמו" ובאופן של "אהבה מקלקלת השורה"³³, ולכן לא תאפשר זכותו של אברהם לענין של "חבש הוא בעצמו" (מצד שנאה מקלקלת...) להשפיע.

וכפי שרואים שבהמשך הפרשה הזוכרה זכות אבות כלפי ישראל פעמים רבות – הן בהליכתו של בלעם³⁴, והן בדיבוריו ובמעשיו – בנסותו להשתוות לפעולותיהם ולזכותיותיהם של האבות³⁵. וכן גם בברכותיו³⁶, אשר, כדברי רש"י³⁷, "מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם".

יותר מכך: לא זו בלבד שקטרוגו בענין זה, "שנאה מקלקלת השורה", לא התקבל מפני זכותו של אברהם, אלא שמשום ש"אהבה מקלקלת את השורה" היה ענינו של "אברהם

פרשתנו כד, יד). וראה נור הקודש שבהערה הבאה. צפע"נ עה"ת פרשתנו כב, לה.

(30) להעיר מגור הקודש (השלם) לב"ד פי"ט, כ.

(31) ראה לקו"ת תצא רד"ה ולא אבה ה"א (לה, ג): שיש מקטרגים שמקטרגים על ישראל כו' וזוהו נק' בחי' בלעם שכן ה' דרכו של בלעם ג"כ כו'.

(32) ראה גם לקו"ת שם. ולהעיר מפרש"י לעיל בפ' אחרי (טז, ד): אינו משמש בפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זבוב לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. ועד"ז בפ' חוקת (יט, כב) מיסודו של ר' משה הדרשן. ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור". וראה בצד החיוב – פרש"י תצוה כח, יב; ברכה לג, ב.

(33) פרש"י וירא שם, ג.

(34) פרש"י כב, כו.

(35) פרש"י כג, ד. וראה יפהתואר (השלם) לב"ד פנ"ה שם.

(36) פרש"י שם, ט.

(37) כד, ו (מסנהדרין קה, ב).

של דברים אלו היא, לכאורה, כמשמעות של "כבר קדמך אברהם",

אך רש"י אומר "אמר הקדוש-ברוך-הוא רשע כבר קדמך", כלומר, שבפעולה "ויחבש את אתונו" היתה מצד בלעם כוונה מיוחדת, אשר עליה השיב הקדוש-ברוך-הוא "כבר קדמך", ואילו במדרש נאמר "תבוא חבשה ותעמוד על חבשה", וניסוח זה אינו מצביע על כוונה מיוחדת בפעולתו של בלעם – "ויחבש".

ד. קטרוגו של בלעם איננו מתקבל

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

בלק שכר את בלעם כדי "לך נא ארה לי את העם הזה"²⁶. אך לאחר שהקדוש-ברוך-הוא מנעו מללכת²⁷, ובסופו של דבר אמר לו²⁸ "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה", הרי "אף-על-פי-כן וילך בלעם" משום שחשב "שמא אפתנו ויתרצה" לקלל ח"ו את ישראל. או על ידי קטרוג על ישראל – כדברי רש"י בהמשך²⁸, שלאחר שראה בלעם שהקדוש-ברוך-הוא "לא יחפוץ לקללם", אלא להיפך, הוא חפץ לברכם, ובלעם בעצמו נאלץ לעשות זאת פעמיים, הוא אמר "אזכיר עוונותיהם והקללה על הזכרת עוונותיהם תחול". וכפי שאומר רש"י²⁸ על המילים "וישת אל המדבר פניו – כתרגומו", נאמר "ושוי לקבל עגלא דעבדו ישראל במדברא אפורה", שבלעם הזכיר את חטא העגל.

וכן בענינו: לפעולתו "חבש הוא בעצמו" היה מניע גלוי – "שנאה מקלקלת...". אך בלעם היה "קוסם"²⁹, והיתה לו גם כוונה

(26) פרשתנו שם, ו.

(27) שם, יב.

(28) כד, א.

(29) בפרש"י פרשתנו כב, ה נקרא בלעם נביא. ועד"ז שם, ה. אבל בפרש"י כג, כד הביא הכתוב (יהושע יג, כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם גו' (וראה גם פרש"י שם, יד בד"ה הב'); ובפרש"י כב, ז: וקוסמים בידם – "שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי". וראה פרש"י ממות (לא, ו): שהי' בלעם עמהם ומפריח מלכתי בכנפיהם. וראה סנהדרין קו, סע"א, בתחילה נביא ולבסוף קוסם" (וראה פרש"י

היא מפני „מקלקלת השורה“, או מפני „שמחה .. לכבוד“ וכדומה, הוא:

כאשר הפעולה נעשית מתוך „קלקול השורה“, מפני אהבה או שנאה, הרי הפעולה כרוכה ב„קלקול“, ולא בתיקון⁴⁵. אך כאשר אומרים שהפעולה נעשית „בשמחה .. לכבוד המקום“ וכדומה, מדגישים בכך, שזוהי פעולה של שמחה של כבוד המקום או כבוד אביו. וכך גם להיפך – לגבי בלעם ופרעה.

ויש לומר, שההבדל הנובע מכך להלכה הוא, אם חלה על כך חובה גמורה: אדם חייב בכבוד המקום, אביו וכו' (ולכן יש ציווי של „עבדו את ה' בשמחה“). אך אין הדבר כך לגבי פעולה של קלקול השורה⁴⁶.

1. ניסוחים שונים בפירושי רש"י, ומשמעותם

רש"י בפירושו על התורה אמנם מדגיש בכל ארבעת המקרים אותה הנקודה, שהפעולה נעשתה על ידי האדם בעצמו, ולא על ידי עבדים וכדומה, אך הוא משנה בניסוח הדברים: אצל אברהם הוא מפרש „ויחבש הוא בעצמו, ולא ציוה לאחד מעבדיו, שהאהבה מקלקלת השורה“. וכן בניגוד לכך, בענין של „שנאה מקלקלת את השורה“, לגבי בלעם בפרשתנו. ואילו לגבי יוסף אומר רש"י „הוא בעצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרו לכבוד אביו“, בדומה לדברי המכילתא. ולגבי פרעה מפרש רש"י „הוא בעצמו“.

כלומר, אצל אברהם, ולהבדיל, אצל בלעם, זהו ענין של קלקול השורה, ולעומת זאת אצל יוסף זהו ענין של כבוד אביו, וכן, להבדיל, אצל פרעה, כדלעיל.

ולפי זה מובן:

(א) מדוע מדגיש רש"י בפרשתנו „מכאן

אביהם“ הרי הוא עבר בירושה לבניו אחריו³⁸. והעובדה, שלפעמים נמצאה אצלם התנהגות שונה מכך, ואפילו מנוגדת לכך, הרי היא חיצונית בלבד³⁹, ואינה בטבעם ח"ו וברגילותם. ולהיפך: יש להם בירושה ובטבעם אהבה לה', אהבה גדולה אשר „מקלקלת את השורה“!

ה. מתוך „קלקול“ או מתוך „שמחה“ ו„כבוד“

ענינים מופלאים בפירוש רש"י:

בענין של „שנאה מקלקלת את השורה“ ו„אהבה מקלקלת את השורה“ מובאות במדרש⁴⁰ שתי דוגמאות – הן לגבי אהבה והן לגבי שנאה:

לגבי „אהבה“ מביא המדרש את הדוגמא שלעיל אודות אברהם. וכן דוגמא מיוסף „שנאמר⁴¹: ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו, וכי לא היה ליוסף כמה עבדים, אלא אהבה מקלקלת את השורה“⁴².

ולגבי שנאה מובאת במדרש, בנוסף לדוגמא של בלעם, גם דוגמא מפרעה, „דכתב⁴³: ויאסור את רכבו ולא היה לו כמה עבדים, אלא שנאה מקלקלת את השורה“.

גם במכילתא⁴⁴ מופיע אותו ענין, עם אותן דוגמאות, אך לא בנוסח „אהבה (או שנאה) מקלקלת את השורה“, אלא בניסוח אחר: „ארבעה אסרו בשמחה, אברהם אסר בשמחה, שנאמר וישכם גו' .. אלא לכבוד המקום, יוסף אסר בשמחה, שנאמר ויאסור, אלא לכבוד אביו, בלעם אסר בשמחה, שנאמר .. פרעה אסר בשמחה...“.

ההבדל בין שני ניסוחים אלו – אם הפעולה

38) להעיר מפרש"י ר"פ וארא: וארא – אל האבות. ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 114. חט"ז ע' 54. ועוד.

39) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 59. וש"נ.

40) ב"ר שם.

41) ויגש מו, כט.

42) וכ"ה במדרש לקח טוב ויגש שם: הוא בעצמו לפי שהאהבה מקלקלת השורה של גדולה.

43) בשלח יד, ו.

44) בשלח שם.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

שהשנאה מקלקלת את השורה". בכך הוא מתכוון לשלול את האפשרות שהפעולה "ויאסור את רכבו" – "הוא בעצמו" – אצל פרעה היתה, כשיטת המדרש, ענין של קלקול, אלא להדיגיש, להיפך – שהיה זה מתוך חישוב של רווח גדול, כדי להשפיע על כל עבדיו שיצטרפו אליו, כפי שאומר שם רש"י⁴⁷ – בהמשך פירושו של "ואת עמו לקח עמו" – "משכם בדברים, לקינו ונטלו ממוננו ושלחנום... ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים... אני אקדים לפניכם...". או מפני חישובו לקבל בחזרה את ממונם⁴⁸.

ב) מדוע אין רש"י אומר בסוף פירושו בפרשתנו כאן, ש"קדמך אברהם אביהם לעקוד את יצחק בנו", כפי שמופיע במדרש. כי לפי רש"י הדגש הוא על הענין של "אהבה מקלקלת את השורה", ולא על הציווי החיובי – לעקוד וכו'⁴⁹.

ז. אהבה ושנאה בהגבלה ובלי הגבלה

מיינה של תורה בפירוש רש"י:
תוכנה של פרשת בלק הוא – "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך"⁵⁰, זוהי הנקודה⁵¹ העיקרית של כל פרטי הסיפור של בלעם, המדגישים את הפיכת הקללה לברכה. ומובן, שגם סיפור התורה אודות "שנאה מקלקלת את השורה" של בלעם, אף הוא מפני שזוהו לצורך הברכה.

ההסבר לכך הוא:
עבודת האדם בכלל היא בשני כיוונים, סור מרע ועשה טוב: סור מרע – מפני השנאה לרע.

(47) בפ' בשלח (ממכילתא שם. וראה גם שם לפנ"ז: וכיון שראו כו').
(48) ראה גם יפה תואר (השלם) לבי"ד שם ד"ה דכתיב ויאסור. אבל ראה מלאכת הקודש על פרש"י בשלח שם.
(49) להעיר שבא' מכת"ר רש"י (שתח"י) מסיים, "כדי לעשות רצוני".
(50) תצא כג. ו.
(51) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] חכ"ג ע' 198 ואילך.

לכל מה שלהיפך מרצון ה'⁵². ועשה טוב – מפני האהבה לה', "כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת"⁵³. ובכך יש דרגות: שנאה ומאסה ברע באופן מוגבל, וכך גם אהבת ה' מוגבלת. ולעומתם, שאינה מוגבלת, שאינה לפי השורה, וכן אהבה רבה לה', שאינה לפי השורה, מעל למדידה והגבלה⁵⁴.

ובענין זה מדגיש רש"י, שאהבתו הבלתי מוגבלת של יהודי לקיום רצון ה', שלא על-פי מדידה והגבלה, נובעת מ"אברהם אביהם", שאהבתו לה' היתה מעל לכל מדה וגבול⁵⁴, "אהבה מקלקלת את השורה", ומשום כך⁵⁵ היתה הנהגתו – "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו".

ומכיון ש"קדמך אברהם אביהם", השפיע הדבר עד כדי כך, שלא זו בלבד שפעולתו של בלעם באופן של "שנאה מקלקלת את השורה" לא הצליחה לגרום לקטרוג על ישראל, אלא להיפך – נגרם ההיפך, וניתן הכוח, שגם אצל ישראל תהיה "שנאה מקלקלת את השורה", שנאה מוחלטת לרע ולדברים שליליים, ולכן ההימנעות והזהירות ב"סור מרע" היא באופן של "קלקול השורה" – מעל למדידה והגבלה. שני אופנים אלו אינם רק בקיום המצוות – סור מרע ועשה טוב – מצד הגברא, אלא גם בקשר להשפעה בעולם, כנרמז בפסוקים עצמם: אצל אברהם נאמר "ויחבוש את חמורו", וזה רמז ל"חומר" הגוף, כתורתו הידועה של הבעל-שם-טוב⁵⁶: "כי תראה חמור, כאשר תסתכל בעיון בהחומר שלך שהוא הגוף... עזוב תעזוב עמו – לברר את הגוף ולזכרו ולא לשברו בסיגופים".

וזהו המשמעות של "ויחבוש את חמורו" כפי

(52) ראה תניא פ"י.
(53) תניא פ"ד.

(54) בפרטיות בחי' האהבה שהיא ירושה לנו מאבותינו היא בחי' אהבה מסותרת (תניא פ"ח"יט. ועוד). וראה ספר הערכים-חב"ד בערכו ע"ד דרגת אהבה זו.

(55) להעיר גם מאגה"ק סכ"א.
(56) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בהוספות ס"ז. וש"ג.

שמפרש הש"ך על התורה⁵⁷, "שכבש החומר" – לא לשבור את הגוף. אלא לכבוש ולזכך את חומריות הגוף, ולנצלו לעבודת ה'. וכן ה"חומר" במובנו הכללי, של העולם כולו, "מלאו את הארץ וכבשוה"⁵⁸, את הדברים המותרים שבעולם יש לכבוש ולהכניס לרשות הקדושה. אך כאשר מדובר על "אתנו של בלעם", ענינים של הרע של לעומת זה, ג' קליפות הטמאות, שאי אפשר לזככם – לגביהם יש לנהוג ב"שנאה מקלקלת את השורה", באופן של דחיה.

ח. "כבר קדמך אברהם" – אתהפכא

אך לא די בכך: הרי משמעות של "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה" היא⁵⁹ שהקללה עצמה הופכת לברכה – אתהפכא, זדונות נעשו לו כזכויות, שהרע הופך לטוב, ולא רק זה שבמקום הקללה באה ברכה.

ויש לומר שההסבר לכך בעבודתו הרוחנית של האדם הוא:

ב"שורה", "שורת הדין", הכוונה היא להתנהלות הענינים על פי סדר, על פי טעם ודעת, על פי סדר דקדושה, ובמיוחד כפי שכותב כאן רש"י "שורה" סתם, ולא "שורה של גדולה"⁶⁰. ואם יש ח"ו "קלקול השורה" שלילי, יורדים מ"שורה" של קדושה, חטא ופגם ועבר את הדרך, הנובע מ"שנאה" (של ה"לעומת זה" לקדושה) של היצר הרע ליצר הטוב – הרי כדי לתקן זאת, נדרש "קלקול השורה" לצד החיובי⁶¹ – "תשובה מאהבה רבה"⁶², מעל למדידה והגבלה של "שורה" דקדושה.

וזהו הכוונה של "כבר קדמך אברהם": על

(57) פ' וירא שם. וראה גם עקדה ואברבנאל שם בארוכה.

(58) בראשית א, כח.

(59) ראה לקו"ת תצא שבהערה 31 (לט, סע"ד ואילך).

(60) כלשון הגמרא – הובא לעיל סעיף ג.

(61) וראה ספר המאמרים באתי לגני – דשנת השי"ת (פ"ג וה'); תשי"ג (בתחלתו. שם פ"ז); תשי"ד (בתחלתו) ועוד – ע"ד הפיכת שטות דלעו"ז ע"י שטות דקדושה.

(62) תניא פ"ז.

ידי האהבה הרבה ומסירות הנפש של אברהם אבינו, הבאה בירושה לכל אחד ואחד מישראל, הופכים לקדושה את "קלקול השורה" השלילי, הנובע מהשנאה לקדושה. כלומר, ניצוצות הקדושה שאי-אפשר לבררם בדרך של שורה דקדושה – כי ניצוצות הקדושה שנפלו אל הדברים האסורים של שלש הקליפות הטמאות אי אפשר לבררם על פי תורה (ולהיפך⁶³, לפי תורה יש לדחותם⁶⁴) – הרי על ידי "תשובה גדולה" .. שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו יתברך, הרי גם הם מתעלים ונהפכים לקדושה, כמוסבר בתניא⁶⁵, שזדונות אלו הופכים לזכויות ממש.

ט. הפיכת הקללה לברכה

וכאן רואים את ה"ענינים המופלאים" של "יינה של תורה" שבפירוש רש"י:

תוכנה של פרשת בלק הוא, שלמרות שבלק שכר את בלעם לקלל את ישראל, הרי התוצאה מכך לא היתה ביטול הקללות בלבד, אלא יותר מכך, הקללות הפכו לברכה, כלשון הפסוק שלעיל, "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך".

דבר זה נרמז בפירוש רש"י – מיד בפעולתו הראשונה של בלעם בתחילת הליכתו, "לקלל את ישראל" שהפעולה "ויחבוש את אתוננו", ה"שנאה מקלקלת את השורה", התבטלה מיד והתהפכה על ידי ש"כבר קדמך אברהם אביהם", על ידי אהבה מקלקלת את השורה של ישראל לקדוש-ברוך-הוא, שהאהבה מלמטה עוררה, כמים הפנים לפנים, גם מלמעלה את "ויהפוך... את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך"⁶⁶.

(משניות ש"פ חו"ב תשמ"ב)

(63) ראה תניא שם ואילך.

(64) ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.

(65) פ"ז. וראה בארוכה דרמ"צ קצא, א ואילך – דוהי המעלה דבע"ת לגבי צדיקים.

(66) ראה לקו"ת תצא שבהערה 31.